אוצר מדרשים — דמות כסא של שלמה המלך ע״ה

דמות כסא של שלמה המלך ע״ה

[בית המדרש ח״ב צד 83]

חז״ל אמרו: בשעה שהמלך אחשורוש ישב על כסא מלכותו, בקש לישב על כסא שעשה שלמה ברוב חכמתו ובתבונתו של הקב״ה. אמרו ישראל לפני הקב״ה, רבש״ע! במקום שהיה יושב שלמה המלך ודן את ישראל, שנאמר וישב שלמה על כסא ה׳ למלך על ישראל, איך ישב עליו אותו רשע?! עשה למען שמך ואל תנבל כסא כבודך! ואמרו חז״ל, היאך נמצא כסא של זהב במדי? אמרו ז״ל, לאחר מיתתו של שלמה, עלה שישק מלך מצרים לארץ ישראל ונטל כסא שלמה בשביל כתובת בתו והוריד אותו למצרים, ככתוב (מ"א י"ד כ"ה) בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם עָלָה שִׁישַׁק מֶלֶךְ מִצְרַיִם עַל יְרוּשָׁלָ‍ִם, ואח״כ עלה סנחריב ושבה את הכסא מארץ מצרים והביאו לא״י מפני שהיה מבקש להלחם עמם, ובאותו הפרק נפל סנחריב ביד ישראל ובזזו את ממונו וחזר הכסא למקומו, וישב עליו חזקיהו ונטל את הכבוד, ותתנשא מלכותו והצליח, כדכתיב ויצלח חזקיהו בכל מעשהו, וראה חזקיהו שיש בכסא שש מעלות. ומה ראה שלמה לעשות הכסא בשש מעלות? כנגד ששה בני אדם שיצאו מדוד, ואלו הן: חזקיהו, יאשיהו, דניאל, וחביריו [חנניה מישאל ועזריה]. וברוח הקדש עשה אותו כסא כנגד ששה מלכי יהודה שישבו עליו, ואלו הן: שלמה, רחבעם, חזקיהו, מנשה, אמון, ויאשיהו. ובימי יאשיהו עלה פרעה מלך מצרים ונלחם ביאשיהו ונטל הכסא מירושלם והביאו למצרים, ובקש לישב עליו ולא ידע מנהגו של כסא ואיך יושבין עליו, והכהו האריה על ירכו והיה צולע, ולפיכך נקרא שמו פרעה נכה ומתרגמינן פרעה חגירא. וכשעלה נבוכדנצר למצרים, מצא שם הכסא ונטלו והוליכו לבבל, ובקש לעלות בו ולישב ולדון את צדקיהו בבבל, אמרו ישראל לפני הקב״ה, רבש״ע, נתקיים בנו הכתוב וְאֹיְבֵינוּ פְּלִילִים (דברים ל"ב ל"א). ונבוכדנצר לא היה יודע מנהגו של כסא, עלה לישב בו והכה אותו הארי שעל השמאל, ונפל ממנו והיה מצטער ממנו עד יום מותו, ועליו אמר הכתוב (ישעיה י"ד י"ב) אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם הֵילֵל בֶּן שָׁחַר, וכי לשמים עלה אותו רשע בן רשע מזרע נמרוד הרשע? אלא כיון שרצה לישב על כסא שלמה שנתן לו מן השמים, נפל מן הכסא, לכך נאמר איך נפלת משמים. וכשדריוש המדי מלך והחריב את בבל, אף הוא נטל את הכסא והוליכו לעילם אשר במדי לקיים מה שנאמר ושמתי כסאי בעילם, ואעפ״כ לא ישב עליו אדם שם מעולם. וכשמלך אחשורוש שלח והביא לו חכמים לעשות כדמותו של כסא ולא יכלו, אלא עשה לעצמו כסא אחר וישב עליו, שנאמר בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ (אסתר א' ב').

כיצד עשה שלמה המלך הכסא, בחכמתו שנתן לו הקב״ה והוא מכובש באבנים טובות ומרגליות שכמותו לא היה יכול לעשות שום מלך ושליט. שש מעלות היו לכסא, ומאותן המעלות היה עולה לכסא, ושנים עשר אריות יש בו, על כל מעלה ומעלה יש בו שני אריות. כיצד? כיון שהמלך שלמה דורש לעלות במעלה ראשונה, היו אריות שבו פורשים ידיהם למעלה וכתב מורשם בידיהם, ולא היה

עולה במעלה שניה עד שהיה קורא הכתובים שהיו מורשמים. ומה היה בהם? כשהמלך הופך פניו לצד ימינו היה רואה את הכתב שהיה ביד הארי של ימין, ומה היה כתוב בו, לא תכירו פנים במשפט. והופך פניו לצד שמאלו והיה כתוב בו לא תקח שוחד. וכן בכל האריות היה כתוב בהם מענינים אלו של משפט, כגון ודל לא תהדר בריבו, וכיוצא בו. וכל מעלה ומעלה היתה מכובשת מאבנים טובות ומרגליות, ויש בהן אבנים יקרות לבנות מכורכמות, ויש מהן זכוכית לבנה וטובה, ואילני תמרים מיפות את הכסא ומרוקמים בבגדי שש, והיו טווסין של שן מכוונים כנגד כנפי נשרים. ושני עמודים של שיש על ראשי האריות ושני אבנים של זהב היו על שני צידי הכסא והיו מלאים מכל מיני בשמים. ושתי קתדראות של זהב משני צדי הכסא אחד לגד הנביא ואחת לנתן הנביא. ושבעים קתדראות של זהב לשבעים זקנים ויושבין בהן, ועל כל קתדרא וקתדרא שני אריות ושני נשרים, ומכוונים אחד כנגד אחד ועומדים על רגליהם, וכשהמלך עומד על הכסא נותן רגלו על מעלה ראשונה והיה הגלגל חוזר והארי פושט ידו של ימין והנשר כנפו של שמאל והמלך נשען עליהם. ועל מעלה שניה, הגלגל חוזר והנשר פושט כנפו של ימין וארי פושט ידו של שמאל והמלך נשען עליהם ועולה למעלה שלישית, וכן כלן. וכשעלה כל המעלות תנין של כסף היה טוען גלגל של כסא וכופין למלך שלמה ומושיבים אותו על הכסא, ומיד פושטים הנשרים את כנפיהם ועולים בגלגל של כסא. והיו מוסכים למעלה מראשו, ויונה של זהב היתה עומדת בין העמודים ופותחת לו הארון ונוטלת ספר תורה ונותנה אותו על ברכיו, לקיים מה שנאמר וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו (דברים י"ז י"ט). והארי של שמאל פושט ידו ונוטל העטרה ונותנה על ראש המלך, והעומדים אומרים תקום מלכות בית דוד לעולם! ועל כל מעלה ומעלה היו החיות טמאות עם הטהורות. במעלה הראשונה – השור כנגד הארי, בשניה – הזאב כנגד הטלה, בשלישית – נמר כנגד גדי, ברביעית – דוב כנגד צבי, בחמישית – נשר כנגד צפור. והוא (שלמה) היה עולה ביניהם להודיע שהוא נותן שלום ביניהם, מפני שהוא יושב בין אלו לאלו. וכשהיה יושב על כל מעלה ומעלה היה קורא פסוק אחד: על מעלה ראשונה – אומר תורת ה' תמימה, בשניה – עדות ה' נאמנה, בשלישית – פקודי ה' ישרים, ברביעית – מצות ה' ברה, בחמישית – יראת ה' טהורה, בששית – משפטי ה' אמת. ואח"כ יושב המלך שלמה. וכשהיה הכהן גדול והזקנים באים אל המלך שלמה לשאול שום דבר מהמשפט שבין אדם לחברו, יושבים מימינו ומשמאלו ודן עמהם את הדין. וכשהם מביאים את העדים להעיד לפני המלך, היו הגלגלים של כסא חוזרים ואריות נוהמים ונשרים פורחים וטווסין מצפצפים, וכל כך למה? כדי לחטוף את העדים בלבם כדי להעיד אמת.

—ואף נבוכדנצר כשבקש לישב עליו נשבר כאשר כתבנו, ואחשורוש ראה אותו כסא ונתאוה לו לישב עליו יותר מנבוכדנצר ומדריוש ומפרעה, ולא יכול לישב, והביא אומנין מצור ואלכסנדריא לעשות כסא אחד כדמותו – ולא יכלו, אלא עשו לו כסא אחר נאה וישב עליו, שנאמר בימים ההם כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה. ושלש שנים עסקו בכסא שעשו לו האומנין מצור ומאלכסנדריא, ובשנת שלש ישב על אותו כסא, שנאמר בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ וגו' (אסתר א' ג').

נשלם דמות הכסא